

A' RÓMAI TSÁSZÁRI ÉS AP. KIRÁLYI FELSÉGNEK
KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indúlt BÉTSBOL Szombaton 25. August. 1787.

Austria, Pruszszia, Belgium, Hollándia.

A' Hertzeg Esterházi Miklos Magyar gyalog fer-
ge tegnap előtt; tegnap pedig a' G. Gyulay
Sámuelé reggeli 6 órakor Magyar Országból tábori
múlikával érkezének-bé Bétsbe, melly két Magyar
fergek bizonyos ideig itten fognak maradni. Ezen
2 Regementek a' hadi nép gyakorló piatszán fort ál-
ván, a' F. Monárkhától-is meg-tekintettének. Az el-
ső Regementben edgy Tisztnek mind a' 2 fülében ezüst
függő léven, edgy azt meg-szemlélt valaki így sohaj-
ta-fel: 's hát Kis-afszonyok-is vagynak a' Magyar Regi-
mentekben? A' mi hajdani hadi Tiszteink tsak Felesége-
iknek engedték az effelét; magok a' meg-rettenthe-
retlen szív alatt vifelő fegyverrel elégedtenekmeg; de
már ma a' Férfiak az Afszonyokkal, ezek megint a'
Fér-

Férfiakkal kezdenek nemet tserélni. — Az A. Belgium' Bétsbe küldött Députátusai, kik között 8 Papok, ú. m. 6 Apátúr és 2 Kánonok valának, edgy a' F. Monárkhától adott igen rövid, hatalmas, és böltsfelettel mind visszfa indulának; (itt minden órán többet) minekutánna Hertzeg *Kaunitz* minyjókat részenként a' maga asztalához méltóztatta volna. Ezek olly mély halgatással töltették Bétsben idejeket, hogy a' Házigazda, kivel edgy fedél alatt valának szólva, megvalja, hogy ezekkel szándéka ellen, nem beszélhetett. Ezek visszfa menének, 's hogy az ő nyakosságokkal az áthatatos Monárkha előtt nem sokra mentenek legyen, bizonyítják az útat követő fergek; mellyek között 8 Regiment már a' széleken edgyütt fekszik, a' többi pedig sietnek, hogy az örökös Birodalom határ-szélein Táborba szálljanak. Tsak az útban lévő ágyúkat 1768 lovak visszfa; a' vizi készületre tartozó eszközöket 208: és a' Pantanérok fergével igen sok Táborig vászony-kidak vagynak. Az útban lévő fergek, mellyek között mindenik 2893 foból áll, egész hadi készülettel mennek, mindenik feregnék 2 első nagysága és 4 közép szerű ágyúji vagynak magával.

Pruszsia. A' mi Királyunk, ezt írják Berlinből, gyakron fél nap-is egyedül munkálodik a' Kabinétban, minden nap jönnek és mennek a' Kurirok, és a' Hollándusok ellenvaló hadi-készületek sokkal nagyobbak és valóságosabbak, mint eleinten gondolkuk vala. Minden mi már elment, és most menő fergeink látható örömmel indulának útra, és sok más Regimentbéli tisztek instáltak magoknak azt a' szabadságot, hogy önként szolgaloknak elmeheffenek. Mindenek azt erősítik, hogy a' Király a' maga főbb Hadi-tisztjei között olly rendelést tett, mellyszerént a'
nya-

nyakos Hollándusokkal a' leg-keményebb hadi-eszközök szerént fognak bánni, és minekutánna a' meg-érkezett Regementek edgyütt Táborban lésznek, minden kéfedelem nélkül a' közönséges-társaság határán belől fognak sá tort vonni. Már most hiszik mindenek, hogy nem tsak fényezetődző tréfa a' dolog, hanem olly Valóság, mellynek ki-menetelét és következéseit az egész keresztyén világ' Politikussai annál nagyobb óhajtással várják, mennél bizonyosabb az, hogy a' Hollándusokat, (kiknek tsudálatoson épült földjek felett lévén a' tenger mesterségesen fel-gátolva, városaik' és Faluiknak pedig feneke, nagy előre való vigyázással edgynehány ölekgig kövel fel-töltve) még semmi ellenség meg-nem verte; mivel a' Tenger vizét edgynehány órák alatt magokra botsátván, az egész Társaság földjét el-borított vízből, tsak a' szárazon maradott Városok és Helységek látzának-ki. A' Tengeren pedig, a' Kikötő helyek (Portus) olly hadi mesterséggel és erővel mondatnak el-készülve lenni, hogy, noha az Ánglus leg-keményebb, hatalmasabb, és tanóltabb vizi vitéz légyen-is, kik most ellenek lenni mondatnak; ezeknek sőt másoknak-is, a' maga kikötő helyeiben készsz meg-felelni: ezt beszéli edgy Pruszszus szolgálatban lévő Amsterdamban született hadi-tiszt, kinek itélete szerént, nem tsak azon 300 ezer milliom kints vagyon Hollándiában, melly a' közönség szükségére Amsterdamban vagyon le-téve, hanem ezen kívül reményl az egész Társaság lakossainál annyi kintset, mellyet 3 emberi elme rehettségével bíró elme-is fel-nem érhet. Ollyan szokások vagyon pedig a' Hollándusoknak, így szól, hogy noha most edgyütt ellenkeznek-is; de ha külső ellenséget szemlélnék, megínt össze adott erővel általmozzák Hazájokat, és edgyüvé békéllenek. Nem szüntenek-

meg

meg azonban Frantzia segítségét-is reményleni; noha a' Frantzia nem láttatik most úgy párttyokat fogni, mint hajdanában. Azt írják némelly levelek, hogy az Anglusnak megínt edgy kis pere érkezvén a' Frantziával, nagyobb erővel készül a' Tengeren, és tsak atól félnek a Politikusok, hogy valamelly allattomban való frantzia fortélz lappang a' Hollándusok szemlátomast való párttyok nem fogása alatt-is. Bizonyság lészzen az idő mindenekről. — Edgy Berlini Gavallér, minekelötte még a' Pruszszus Huszárok útnak nem indúltanak vólna, fogadott edgy Huszárral 100 *Fridrichsdorban* (arany pénz) ha Hollándus Pátriotát foghat. — Azt írják a' közönséges levelekben, hogy a' Slézia próba Tábor után a' Pruszszus Regementek a' Sléziai és Tseh Országi határ-széleknek hozszán edgy lineát huznak; mellyre nézve edgy Regementnél-is, az eddig való szokás szerént, fenkit-is szabadsággal el-nem botsáttanak. Ennek nem tudhattyuk az okát.

A. Belgium. A' Brüzszeli tudósítáfok szerént, a' Belgiumi Státusok az ottan vólt hagi népről való rendelést a' F. Monárkha Fő Hadi-igazgatójának egészzen által engedte, és noha még a' Státusok álhatatosan ellenkeznek-is a' F. Monárkha bölts rendeléseivel, mindazáltal a' köz-nép a' Haza Attyának jó szívű bölts szándéka iránt tsak nem közönségesen meg-győzöttetvén, s az útban lévő fergektől-is meg-rettenvén, kezdenek némellyek a' magok hívségek mellé állani, és a' zonebona indítóit átkozni. Innen haszszofon nem írhatunk; mert még mind tsak következendők a' dolgok, hanem azt jegyezzük-meg, hogy a' Moguntziai Papi-Fejedelmi Udvarban tellyes hatalmú Ministert *Trautmansdorf* Úr ö Excellentiáját, a' F. Monárkha G. Belgiojósó helyébe Ministernek tette A. Belgiumban. Tudálva jegyzik-meg némellyek G. Belgio-

giojósfó Úrnak azon hiveségét, mellyferént a' leg-ve-
szedelmelesebb időben-is, a' néptől való félelem miatt,
a' maga házában bé-zárkozva, alattomban, az Udva-
rokat illető nagy dolgokban olly szorgalmatoson mun-
kálodott, hogy egyedül ő tartassék a' Bétsi, Berlini
és Londoni Udvarok közt való edgyeslégnek tulajdon-
képpen való szerzőjének

Hollandia. Azon hatalmas Tárfaságnak, melly
az ő hajdani virágzó állapottyából, a' belső zenebo-
na miatt, az időnek éppen azon grádits-fogán láttatik
részketve állani, mellyen maga-is már magának hafz-
szos állandóságot nem mér ígérni fel-osztatásáról be-
széllenek a' Fejedelmek; kik ennek atyafiságos osztá-
sában tsak alig ha öszve-nem vesznek- A' seprején a'
dolog; közelget az a' szempillantás, mellyben ezek-
nek hafzszos és veszedelmes zenebonájok véget ér,
és — edgynehány hónapok alatt erőszakosabb híre-
ket hallunk; mert noha útban az irgalmatlan készüle-
tű Pruszszus Hadi-fereg; még is ezek, nem hogy a'
további zenebonáktól meg-szünnének, sőt még most
készülnek nagyobb igyekezettel a' hartznak, és fokkal ke-
vélyebbek, hogy a' Pruszszus fegyvertől meg-íjedtek-
nek lenni mutatnák magokat. Az *Utrekti* Tanáts edgy
írást botsátot-ki; mellyel minden Hazafiakat arra öz-
tönöznek, hogy most aljonak Hazájok mellé, és ad-
dig meg-ne szünnyenek, míg a' Helytartó Hertzegen
és annak egész Familliáján tellyes boszút nem állanak.
A' mi nagyobb a' Hertzeg és a' Haza részén lévők
között a' szüntelenül való gyalázatos vérontás még-
sem szünik.

Elegyes Tudósítások.

A' Váradi Püspök G. Kolonits Úr ő Excellen-
tziája vállasztatott Kalótsai Erseknek; helyébe Vá-
radi

radi Püspöknek *Galatzi Úr*, a' Gallitziai Tábori superior. Vátzi Püspökké let *B. Splényi Úr*, Szepefi Püspökké *B. Brigidó*; Zagrabiai Püspökké *Verhovátz Úr*, a' Pesti Seminárium Direktora, tétetett: Nyitrába pedig *Fúx Úr*. — Temesvárról ezt írják: „Itten tsak a' napokban adának által a' N. Vármegyének 2 Oláhokat edgy Popával edgyütt, kiket azon szekérről huztanak vála-le, mellyet az abban fogott lóvakkal edgyütt loptanak vala. Hogy ne menne a' nyáj tilalmosba, ha maga vezérli a' Pásztor. — Azt írják *Körmötről*: hogy 20 esztendő alatt nem termett ezekben a' helységekben annyi széna, mint az idén; de úgy terem itt az ezüst-is, mint a' fű; mert itt tsak *huszas* minden nap 49 ezer forint veretik. Azt gondolná az ember; hogy *Péruba* ragadtatott, midőn olyan ezüst értzetre akad, mellyeknek másájában 2000 lóth tisztított ezüst találtatik. A' millyen örvendetes hír ez, éppen olyan kedvetlen az, melly azt erősíti, hogy ezen hónapnak 8-dikán, valamint hajdon *Tantalus* a' viz közepében a' vizet, úgy mi ezen a' szomorú napon, az arany és ezüst között vizet óhajtattunk; mert az említett napon, a' F. Ts. és Királyi pénz-verő házban délutánni 2 órakor újra tűz támodván, olly hirtelen el-harapozott, hogy kevés idő alatt az egész F. Királyi épület, az egész belső város, vagy az úgy nevezett *Gyürü* és az alsó útsza fusté és hammuvá lettenek. Nevezetes az, hogy ugyan ezen épületben *Júliusnak* 10-dikén-is, és így edgy másután kétfzer támodott tűz; még-is ennek eredete nem tudatik. — Nagy Bányáról íratik: Már mi nálunk-is kedvesebb a' német nyelv, mint vólt hajdan a' Nemzeti gyűlölséggel tellyes vének idejében. Eddig-is ugyan tanulják vala immel ámmal; de az olvasásnál és írásnál fellyebb nem mehetnek vala benne; most

most pedig a' mi ifjaink tellyes igyekezettel ennek hasznos tanulására adták magokat; és a' jövő hónapnak kezdetével minden Oskolákban el-fog kezdetni ezen nyelvnek egész erőben való taníttása és tanulása. A' Nagy Bányai és Felső Bányai köz után F. Ts. és Királyi költségeu épült 5 Kontignátzios Gabonás, vagy Gabona-tár már egészízen el-készült, mellybe 100 ezer mérő gabona fér. Ennek kapuján van a' F. Tsáfszári 2 fejú Sas a' Magyar tziemerrel, és ebből fognak ennekutánna minden Királyi Bányában dolgozók és körül belől lakók kenyeret nyerni magoknak. A' mellette lévő Templomra és toronyra 3 nagy meg-arannyozott kereszték, emeltettek-fel, mellyek, mivel fokkal fellyebb állanak, mint a' Gabonás, az égi háborúban menykő-fogó helyett-is szolgálnak. — Az ez előtt *Berlikhingen*, 's utólszor *Lilien* nevet viselt Regiment a' *Toskánai József* Hertzegnek adatott, mellyszerént már 4 *Toskánai* Regimentek vannak; ú. m. *Ferentz* Fő-Hertzegé, melly Karabiner; *Fevdinánd* Fő-Hertzeg Magyar gyalag; *Károly* Fő-Hertzeg német gyalag; *József* Fő-Hertzeg magyar gyalag. A' *Prájsakh* magyar gyalag Rég. adatott Brig. Generál *Nádasdinak*, a' ma nagy híriú Feldmarsal és Horváth-Országi Bán fijának. — Ez íratik a' közön-séges levelekben: Júliusnak 29-dikén a' Prágából Belgiumfelé menő Artilleristáknak első utazó rendje 60, második utazó rendje Aug. 2-dikán 60, és 4 dikén a' 3-dik utazó rend 40 külömb külömb nagyságú és más 16 tüzes gollyobifokat hányó ágyúkkal, s egyéb hadi eszközökkel meg-terheltetett szekerekkel indultanak-meg Budvajszból Lintzfelé, a' hová a' Bétsből menő Artilleristák-is ezen hónapnak 6-dikén meg-érkeztenek, hogy az oda menő Regimentekhez felsztaffanak, és annakutánna az onnét Belgiumfelé 3

hadi rendben útból Táborral el-indúljanak. — A' Frantzia fergek egész Elsátziában nyűfeknek és fegyvert világtatnak; kik noha még edgyfele-is meg-nem indúltanak; de valamint a' hartzra, úgy az útra minden órán készen vagynak. — A' föld-mérés dolga igen szereztsés elő-menettel foly. Magyar Országban még az azon Regementbéli Tisztek is, kiknek Regementjek Belgiumba ment és menő, visszafra-nem hívtak ezen munkából. Még-is kétséges, hogy ezen mérés el-végeztetiké ezen esztendőben, vagy nem. Tseh Országban már el-végeztetett, Austriában-is ezen folyó esztendőnek vége felé el-fog végeztetni. Ezen munka véghetetlen dolgot és költséget okozott; de ha edgyfzer tökéletesen végire megyen; ditsekedhetik az igazgató szék edgy olyan munkának véghezvitelével, a' mellyhez hasonlóhoz még Khinán kívül edgy Birodalom-is a' világon nem fogott; leg-alább soha tökéleteslegre nem vitt. — A' Tiroli parasztkról ez íratik, hogy edgy pár Conscribáló Commissáriust meg-öltének, és hogy az oda való Présidens visszafra szólíttatván, annak helyében edgy parasztszokását és erköltsét jobban értő Minister küldetik. Ugyan ezen levélből olvassuk, hogy minden órán edgy közönséges Présidensek változása lenne. — N. B. Bétsben azt akarják némelleyek magokkal el-híttetni, hogy az elegyes hírek elején jelentett újj Püspök Urak olly fel-tételek alatt téitettének. Püspököknek, mellyszerént a' Püspöki eddig volt jövedelemnek edgyik része az Eráriumba, bizonyos rész a' szegények Kassájába megyen, és a' többivel szabad akarattyak szerént bánhatnak. — Szabó Dávid Ur, ki a' tavalyi Pofonyi Magyar Újságokban, az újj szokért olly nevezetes, mint a' Ketskeméti Bika a' Hetz-tzedulán, Bétsen mene kereftül Dániába.